

**II OSK 200/13, Zasady uznania podmiotowości związku wyznaniowego oraz zakres stosowania ustawy o stosunku państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w kontekście rejestracji nowych związków religijnych i ich uprawnień. -
Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego**

LEX nr 1769946

Wyrok

Naczelnego Sądu Administracyjnego

z dnia 14 października 2014 r.

II OSK 200/13

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Przewodniczący:

Sędziowie NSA:

Sentencja

Naczelny Sąd Administracyjny po rozpoznaniu w dniu 14 października 2014 r. na rozprawie w Izbie Ogólnoadministracyjnej sprawy ze skargi kasacyjnej (...) od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 października 2012 r. sygn. akt I SA/Wa 645/12 w sprawie ze skargi (...) na decyzję Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia (...) lutego 2012 r. nr (...) w przedmiocie umorzenia postępowania administracyjnego

1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania,
2. zasądza od (...) na rzecz (...) kwotę 300 zł (słownie: trzysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie faktyczne

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wyrokiem z 11 października 2012 r., sygn. akt I SA/Wa 645/12 w sprawie ze skargi (...) na decyzję Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia (...) lutego 2012 r. nr (...) w przedmiocie umorzenia postępowania administracyjnego uchylił zaskarżoną decyzję oraz decyzję Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia (...) lipca 2010 r. nr (...) oraz stwierdził, że

zaskarżona decyzja nie podlega wykonaniu, a także orzekł o kosztach postępowania.

Wyrok zapadł na tle następujących okoliczności sprawy:

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia (...) lipca 2009 r., działając na podstawie przepisu art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. Nr 231, poz. 1965 z późn. zm.) oraz § 2 pkt 1 i § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 1999 r. w sprawie rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (Dz. U. Nr 38, poz. 374) wpisał do Rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (...).

Wnioskiem z dnia (...) listopada 2009 r. (...) zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o stwierdzenie nieważności powyższej decyzji.

Pismem z dnia (...) kwietnia 2010 r. (...) wniosła o "wydanie decyzji o odmowie wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji Ministra" ewentualnie o "wydanie decyzji o umorzeniu niniejszego postępowania, z uwagi na fakt, iż żądanie wszczęcia postępowania zostało wniesione przez podmiot nie będący stroną w sprawie".

Decyzją z dnia (...) lipca 2010 r. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji umorzył postępowanie wszczęte na skutek wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji z dnia (...) lipca 2009 r. o wpisaniu do Rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (...). W obszernym uzasadnieniu organ wskazał na wiele regulacji prawnych mających zastosowanie w niniejszej sprawie, w tym m.in. na przepis art. 18 ust. 1 w związku z art. 2 pkt 1, art. 3 i art. 4 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, zgodnie z którym przepisy rozdziału 2 i działu III ustawy, regulują stosunek państwa tylko do tych kościołów i innych związków wyznaniowych, których sytuacja prawna i majątkowa nie jest uregulowana odrębnymi ustawami.

Wnioskiem z dnia (...) lipca 2010 r. (...), zwrócił się o ponowne rozpatrzenie sprawy rozstrzygniętej decyzją z dnia (...) lipca 2010 r.

Po ponownym rozpatrzeniu sprawy Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia (...) listopada 2010 r. utrzymał w mocy swą poprzednią decyzję z (...) lipca 2010 r., wskazując iż (...) nie wykazał w sposób dostateczny iż jest stroną niniejszego postępowania w rozumieniu art. 28 kodeksu postępowania administracyjnego. W ocenie organu Związek może być stroną niniejszego postępowania dopiero po wykazaniu, że (...) jest gminą wyznaniową żydowską. Podniósł ponadto, że (...) "nie spełnia warunków przewidzianych w art. 3 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r., a zwłaszcza nie rządzi się w swoich sprawach prawem wewnętrznym uchwalonym w trybie przewidzianym w art. 3 ust. 2 ustawy".

Na skutek wniesionej skargi wyrokiem z dnia 15 czerwca 2011 r., sygn. akt I SA/Wa 256/11 Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie stwierdził nieważność ww. decyzji Ministra Spraw wewnętrznych i Administracji z dnia (...) listopada 2010 r. wskazując, że organ rażąco naruszył przepisy postępowania administracyjnego, w szczególności art. 24 § 1 pkt 5 w zw. z art. 127 § 3 kodeksu postępowania administracyjnego, poprzez wydanie zaskarżonej decyzji przez tę samą osobę, która brała udział w wydaniu

decyzji, w stosunku do której złożony został wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Ponownie rozpatrując niniejszą sprawę Minister Administracji i Cyfryzacji zaskarżoną decyzją utrzymał w mocy decyzję MSWiA. W uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia Minister powołał się na stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Serif przeciwko Grecji (skarga nr 38178/97), w której Trybunał krytycznie ocenił działania państwa podejmowane, aby zmusić wspólnotę religijną do połączenia się pod jednym przywództwem. Jeśli państwo faworyzuje konkretnego lidera lub grupę w podzielonej wspólnocie religijnej lub usiłuje zmusić wspólnotę lub jej część do poddania się takiemu jednolitemu przywództwu wbrew swojej woli, oznacza to ingerencję w wolność religii. W ocenie Ministra Administracji i Cyfryzacji Związek nie wykazał, że jest stroną niniejszego postępowania w rozumieniu art. 28 k.p.a. Organ wskazał, że jego zdaniem, (...) może być stroną niniejszego postępowania dopiero po wykazaniu, że (...) nie spełnia warunków przewidzianych w art. 3 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r., a zwłaszcza, że nie rządzi się w swoich sprawach prawem wewnętrznym uchwalonym w trybie przewidzianym w art. 3 ust. 2 ustawy. Ponadto, w ocenie Ministra (...) może być stroną postępowania dopiero po wykazaniu, że (...) jest gminą wyznaniową żydowską w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy, co nie ma miejsca. Minister zauważył, że jak wynika ze statutu tego związku (...) dopuszcza jako członków osoby niepełnoletnie. Jak wynika natomiast z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. gminy wyznaniowe żydowskie zrzeszają pełnoletnie osoby wyznania mojżeszowego, posiadające obywatelstwo polskie, zamieszkałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Niewątpliwym jest poza tym, zdaniem Ministra, że członkami (...) mogą być współmałżonkowie członka (...), którzy to małżonkowie nie są wyznania mojżeszowego. Możliwości takiej natomiast nie dopuszcza ustawa z 20 lutego 1997 r. i (...). Organ wskazał ponadto, że porównanie warunków, jakie muszą spełniać osoby zrzeszające się w gminach, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. oraz osób należących do (...) doprowadziło do wniosku, że takim samym warunkiem jest co do zasady jedynie ukończenie 18 roku życia. W związku z powyższym Minister uznał, że (...) nie jest gminą wyznaniową żydowską w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. i nie ma do niej zastosowania art. 7 tej ustawy. Reasumując organ uznał, że Związek nie może być uznany za stronę niniejszego postępowania, ponieważ nie wykazał, że (...) jest gminą wyznaniową żydowską w rozumieniu ww. przepisu.

Nie zgadzając się z rozstrzygnięciem organu (...) wniósł skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. W skardze zarzucono organowi naruszenie;

- art. 28 k.p.a. w związku z art. 7 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich, art. 18 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz art. 24 ustawy z dnia 1997 r. poprzez nieuprawnione uznanie przez organ, że (...) nie ma interesu prawnego w niniejszej sprawie, pomimo że interes (...) wynika z przepisów prawa przyznających konkretne korzyści (...) w tym postępowaniu;
- art. 2 Konstytucji RP oraz art. 6 k.p.a., w wiązzy z art. 1 ust. 1, art. 2 ust. 1 i 2 oraz art. 31 ustawy z 1989 r.

- i art. 48 ust. 1 Konstytucji RP polegającego na naruszeniu przez organ administracji naczelnej zasady konstytucyjnej - państwa prawnego oraz naczelnej zasady postępowania administracyjnego - działania na podstawie przepisów prawa;
- art. 3 i 4 ustawy z 1997 r.; poprzez uznanie, że (...) nie rządzi się w swoich sprawach Statutem, jako własnym prawem wewnętrznym oraz uznanie, że (...) nie jest, jako związek wyznaniowy, niezależny od jakiegokolwiek zagranicznej władzy religijnej i świeckiej;
 - art. 25 ust. 3 i 5 Konstytucji, a także art. 363 ust. 3 ustawy z 1989 r.;
 - art. 5 i 6 ustawy z 1997 r. poprzez uzyskanie przez (...) osobowości prawnej;
 - art. 32 ust. 2 pkt 1 ustawy z 1989 r. poprzez zarejestrowanie przez organ związku wyznaniowego podczas gdy nazwa tego związku nie różni się dostatecznie od nazwy (...);
 - art. 84 k.p.a. w związku z art. 135 k.p.a. poprzez zaniechanie przez organ przeprowadzenia w sprawie dodatkowego postępowania dowodowego i nie powołanie dowodu z opinii niezależnego biegłego religioznawcy;
 - art. 153 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi poprzez pominięcie oceny prawnej i wskazań, co do dalszego postępowania wyrażonych w wyroku WSA z dnia 5 grudnia 2008 r., sygn. akt I SA/Wa 948/08 oraz wyroku NSA z dnia 3 marca 2010 r., sygn. akt II OSK 498/09, w których to wyrokach sądy uznały, że skarżący ma interes prawny w podobnej sprawie;
 - art. 170 p.p.s.a. poprzez pominięcie przez organ związania prawomocnym wyrokiem WSA z dnia 5 grudnia 2008 r., sygn. akt I SA/Wa 948/08 oraz prawomocnym wyrokiem NSA sygn. akt II OSK 498/09, w których to wyrokach sądy uznały, że skarżący ma interes prawny w podobnej sprawie.

Odpowiadając na skargę Minister Administracji i Cyfryzacji wniósł o jej oddalenie oraz podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie uwzględnił skargę, wskazując, że zasadniczym problemem w sprawie jest to, czy (...) przysługują uprawnienia strony mogącej skutecznie żądać, w trybie stwierdzenia nieważności decyzji dotyczącej wpisu do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (...). Sąd zauważył, że stroną postępowania o stwierdzenie nieważności decyzji jest nie tylko strona postępowania zwykłego zakończonego wydaniem kwestionowanej decyzji, lecz także każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku mogą dotyczyć skutki stwierdzenia nieważności decyzji. W niniejszej sprawie kwestię interesu prawnego (...) należało rozważyć w kontekście prawnych uregulowań dotyczących sfery uprawnień i obowiązków stron stosunków prawnych powstałych z mocy przepisów ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. - o stosunku Państwa do Gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 251 z późn. zm.). Sąd nie podzielił stanowiska Ministra. Wskazał natomiast, że tworząc jednostkę określoną jako gmina, wyznawcy religii mojżeszowej weszli w sferę zastrzeżoną przepisami ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku państwa do gmin wyznaniowych

żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej dla działań (...). Sąd stwierdził, że szczególnie istotnym postanowieniem ustawy z 20 lutego 1997 r. jest art. 24, który stanowi, że w przypadku zniesienia gminy żydowskiej, jej majątek przechodzi na własność Związku Gmin, dlatego ma on interes prawny w tym postępowaniu. Organ nadzoru niezasadnie zatem w ocenie sądu uznał, że (...) nie jest stroną postępowania o stwierdzenie nieważności decyzji wpisującej do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (...), naruszając w ten sposób przepisy postępowania, to jest art. 28 k.p.a. i art. 138 § 1 pkt 1 - utrzymując w mocy własną decyzję również naruszającą art. 28 k.p.a., co miało wpływ na wynik sprawy.

Od tego wyroku (...) złożył skargę kasacyjną, zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie:

- art. 145 § 1 pkt I lit. c p.p.s.a. w zw. z art. 152 p.p.s.a., polegające na błędnym uznaniu, iż Minister Administracji i Cyfryzacji Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, wydając skarżoną decyzję, dopuścił się naruszenia przepisów postępowania, mających wpływ na wynik sprawy, co w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia skargi pomimo, iż zasługiwała ona w całości na oddalenie;

- art. 141 § 4 p.p.s.a. w zw. z art. 3 § 1 i 2 p.p.s.a., art. 1 § 2 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r., Prawo o ustroju sądów administracyjnych oraz art. 145 § 1 pkt 1 lit. c p.p.s.a. skutkujące:

- * rozstrzygnięciem sprawy przez Sąd I instancji bez wszechstronnego rozważenia całokształtu materiału dowodowego oraz

- * nie przyjęciem przez sąd I instancji stanu faktycznego ustalonego przez organy administracyjne zgodnie z obowiązującą procedurą administracyjną, a więc nie dokonaniem przez Sąd I instancji prawidłowej kontroli decyzji organu administracyjnego, co spowodowało ustalenie stanu sprawy niezgodnie ze stanem rzeczywistym, tj. przyjęciem, że (...) mogącej skutecznie żądać stwierdzenia nieważności decyzji, dotyczącej wpisu do rejestracji kościołów innych związków wyznaniowych (...), a w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia skargi, pomimo iż podlegała ona oddaleniu;

- art. 233 kodeksu postępowania cywilnego w związku z art. 106 § 5 p.p.s.a. polegające na zastosowaniu przez sąd oczywiście błędnych kryteriów oceny dowodów oraz przekroczenia granicy swobodnej oceny dowodów przejawiające się w naruszeniu obowiązku wyprowadzenia z materiału dowodowego wniosków logicznych i spójnych;

- art. 28 w zw. a art. 138 ustawy kodeks postępowania administracyjnego (dalej k.p.a.) poprzez błędnym przyjęciu, iż organ nadzoru niezasadnie uznał, że Skarżący miał interes prawny oraz mógł uczestniczyć, jako strona w postępowaniu o stwierdzenie nieważności decyzji wpisującej do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (...), podczas gdy (...) tworzy nową, odrębną oraz niezwiązaną ze (...), wspólnotę religijną i w związku z tym Skarżący nigdy nie miał interesu prawnego do występowania we wspomnianym postępowaniu oraz na mocy art. 28 k.p.a. nie mógł być również jego stroną;

- art. 141 § 4 p.p.s.a. w związku z brakiem przedstawienia w uzasadnieniu skarżonego wyroku takich ustaleń i dowodów, jakie mogłyby przemawiać za uwzględnieniem skargi, a w konsekwencji w wyniku

całkowicie dowolnego ustalenia, że Skarżący mógł uczestniczyć, jako strona w postępowaniu o stwierdzenie nieważności decyzji wpisującej do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (...), podczas gdy interesu prawnego do występowaniu we wspomnianym postępowaniu nie miał;

- art. 2 ust. 1 w zw. z art. 7 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku państwa do gmin wyznaniowych żydowskich (dalej "Ustawa z 1997 r.") poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że (...), tworząc jednostkę określaną jako "gmina", wszedł w sferę zastrzeżoną przepisami Ustawy z 1997 r., a także, że utworzenie takiej jednostki, określonej jako "gmina", z pominięciem regulacji prawnych z ustawy z 1997 r. dotyczy interesu prawnego (...).

- art. 1 ust. 1 ustawy z 1997 r. przez jego niezastosowanie prowadzące do przyjęcia, że reguluje ona stosunek między Państwem a wszystkimi gminami wyznaniowymi żydowskimi w Polsce, a nie między Państwem, a tymi gminami wyznaniowymi żydowskimi, które są zrzeszone w (...);

- art. 53 oraz art. 25 ust. 3 Konstytucji RP, art. 2 pkt 1 i 2a, art. 14 ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (dalej "Ustawa z 1989 r."), a także art. 9 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz z art. 18 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r., polegające na przyjęciu, iż sam fakt utworzenia przez (...), w swojej strukturze wewnętrznej, jednostki określanej jako "gmina", spowodował jego wejście w sferę zastrzeżoną przepisami ustawy z 1997 r. tj. ustawy regulującej działalność odrębnego związku wyznaniowego, podczas gdy ww. przepisy prawa gwarantują wolność sumienia i wyznania, na podstawie których obywatele mogą tworzyć wspólnoty religijne zakładane w celu wyznawania i szerzenia wiary religijnej, posiadające własny doktrynę, obrzędy kulturowe, ustrój i organizację wewnętrzną, w tym również dowolnie nazywane, wewnętrzne jednostki organizacyjne;

- art. 18 ust. 1 w związku z art. 30-32 i 34 ust. 1 ustawy z 1989 r. polegające na przyjęciu, że tryb rejestracji (...) określa Ustawa z 1997 r., a nie ustawa z roku 1989.

Wniósł o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie kosztów postępowania wg norm przepisanych, powiększonych o opłatę skarbową od pełnomocnictwa.

Wniósł także o dopuszczenie dowodu z przesłuchania świadka Rabina (...) na okoliczność praktyki przyjmowania nowych członków (...), zasad dokonywania konwersji oraz odmowy przyjmowania tych samych osób jako członków przez (...). W uzasadnieniu wskazał, że sąd nie rozważył wszechstronnie sprawy, gdyż skopiował inny wyrok NSA. Skarżący (...) nie miał interesu prawnego w postępowaniu w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji wpisującej (...) do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych. Wnoszący skargę kasacyjną nie jest gminą wyznaniową żydowską w rozumieniu ustawy. Organizacja wewnętrzna tych dwóch podmiotów jest różna. Członkami (...) mogą być osoby niepełnoletnie oraz małżonkowie nie będący wyznania mojżeszowego, a także osoby zasłużone dla społeczności żydowskiej bez względu na wyznanie oraz osoby przedstawiające certyfikat konwersji, w przeciwieństwie do (...). Część członków (...) nie mogłaby z czysto formalnych powodów być przyjęta do (...) ze względu na uregulowania odnoszące się do tego podmiotu. Skarżący kasacyjnie nigdy zatem nie podlegał ustawie z

1997 r. Skarżący kasacyjnie powinien być traktowany jako związek wyznaniowy. Nie ma znaczenia to, że posiada tylko jedną gminę. Odniósł się również do swobody wyznania i relacji do (...).

W piśmie procesowym skarżący kasacyjnie oświadczył, że popiera skargę kasacyjną i poinformował, że jest niezależnym związkiem wyznaniowym składającym się z trzech gmin lokalnych. Wniósł o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka Rabina (...) na okoliczność działalności skarżącego kasacyjnie, prowadzenia procesu konwersji i odrębności związku od (...), a także o dopuszczenie dowodu z przesłuchania (...) - prezesa (...) na okoliczność funkcjonowania skarżącego kasacyjnie jako odrębnego i niezależnego związku.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną (...) wniósł o jej odrzucenie, ewentualnie o oddalenie, a w każdym przypadku o zasądzenie kosztów postępowania wg norm przepisanych. Wskazał, że sąd powinien rozważyć, czy skarga kasacyjna nie musi zostać odrzucona jako spóźniona. W dalszej kolejności zauważył, że w podobnych sprawach były już wydawane orzeczenia odmawiające rejestracji. (...) ma przymiot strony postępowania, gdyż sprawa dotyczy jego przywilejów gwarantowanych ustawowo. Gmina wyznaniowa żydowska (bez względu na to, czy jest postępową czy konserwatywną) może powstać tylko na podstawie decyzji odpowiednich władz (...). Nie ma możliwości alternatywnego rejestrowania gmin żydowskich. Gdyby (...) została utworzona w oparciu o ustawę z 1997 r., to jej majątek w przypadku zniesienia przeszedłby na własność (...), a więc (...) ma interes prawny w tym postępowaniu. O tym, że skarżący kasacyjnie to gmina żydowska informuje nawet sama jego nazwa. Odniósł się także do argumentu skargi kasacyjnej dotyczącego wyłączności wyznania mojżeszowego wśród członków (...) oraz obywatelstwa. Decyzja rejestrująca (...) określa, że jego członkami mogą być obywatele polscy. Odnosząc się zaś do wieku członków wskazał, że przyjmowanie osób niepełnoletnich stoi w sprzeczności z przepisami prawa, gdyż nie mają one pełnej zdolności do czynności prawnych, a czynności religijne wymagają osobistego zaangażowania, przez co nie może ich dokonać nie tylko osoba o ograniczonej zdolności do czynności prawnych, ale również jej przedstawiciel. Odnosząc się zaś do członkostwa osób nie będących wyznania mojżeszowego wskazał, że zrzeszanie w ramach jednego związku wyznaniowego wyznawców różnych religii z uwagi np. na pozostawanie ich w związku małżeńskim, jest sprzeczne z ustawą z 1989 r. Odniosła się także do pozostałych argumentów skarżącego kasacyjnie. Skarżący kasacyjnie rządzi się własnym prawem wewnętrznym - statutem. Skarżący kasacyjnie jest ponadto niezależny organizacyjnie, gdyż m.in. tylko współpracuje ze światową unią judaizmu postępowego. Jest on zatem gminą żydowską, co pokrywa się z opiniami 4 biegłych religioznawców.

W piśmie procesowym (...) wniósł o oddalenie wniosków dowodowych oraz pominięcie przy ocenie sprawy załączonego wyciągu z rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych. Wskazał, że postępowanie dowodowe z zeznań świadków nie jest dopuszczalne, a z dokumentu nie jest uzasadnione i nie ma znaczenia dla sprawy, chociażby ze względu na datę tego wyciągu.

Na rozprawie 2 lipca 2014 r. NSA zobowiązał skarżącego kasacyjnie do uzupełnienia uzasadnienia skargi

kasacyjnej.

W odpowiedzi na to zobowiązanie skarżący kasacyjnie wskazał, że (...) wskazuje na orzeczenia odmawiające rejestracji związku wyznaniowego żydowskiego, lecz były one wydawane w innym stanie faktycznym - dotyczyły bowiem nowych gmin żydowskich, którym nadano charakter związku wyznaniowego, tymczasem (...) jest nowym związkiem wyznaniowym. Dowodem na to jest fakt, że w skład związku wchodzi 3 gminy lokalne. Przedstawił genezę postępowego nurtu judaizmu i stwierdził, że jego świątynia była atakowana przez ortodoksyjnych Żydów. (...) nie dopuścił do powstania grupy postępowej w ramach tego związku. Skarżący kasacyjnie jest członkiem międzynarodowych organizacji judaizmu postępowego i musi respektować ich normy. Różnice podmiotów przejawiają się także w sferze obrządku religijnego czy zdefiniowania kto jest Żydem. Certyfikat konwersji nie jest akceptowany przez (...). Skarżący kasacyjnie dopuszcza przynależność cudzoziemców oraz niepełnoletnich do związku, natomiast (...) nie. Wyraził wątpliwość co do losu osób, które już przeszły konwersję. W ramach struktur skarżącego kasacyjnie mogą powstawać tylko gminy postępowe, zatem nie narusza on przywilejów (...).

W odpowiedzi na uzupełnienie skargi kasacyjnej (...) wniósł o zawieszenie postępowania do czasu rozpoznania przez TK sprawy P 48/13. Podniósł, że SO w Krakowie skierował do TK pytanie prawne dotyczące tego, czy przepis art. 2 ust. 1 ustawy o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich jest zgodny z art. 32 i 53 ust. 1 i 2 Konstytucji RP w zakresie, w jakim uniemożliwia pełnoletnim osobom wyznania mojżeszowego, zamieszkującym na terytorium RP, lecz nie posiadającym obywatelstwa polskiego, przyjęcie w poczet członków gminy wyznaniowej żydowskiej. Wskazała szeroko argumenty dotyczące relacji obu podmiotów. (...) przy kolejnym piśmie procesowym załączyła publikacje naukowe celem zapoznania się sądu z historycznym nurtem judaizmu.

W piśmie procesowym zatytułowanym "Opinia Przyjaciela Sądu <>)" S.W. Z. wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji oraz o potraktowanie (...) jako amicus curiae.

Uzasadnienie prawne

Naczelny Sąd Administracyjny zważył, co następuje:

Naczelny Sąd Administracyjny związany jest podstawami skargi kasacyjnej, bowiem według art. 183 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 270 - zwanej dalej p.p.s.a.), rozpoznaje sprawę w jej granicach, biorąc z urzędu pod uwagę jedynie nieważność postępowania. W niniejszej sprawie żadna z wymienionych w art. 183 § 2 p.p.s.a. przesłanek nieważności postępowania nie zaistniała, wobec czego kontrola Naczelnego Sądu Administracyjnego ograniczyć się musiała wyłącznie do zbadania zawartych w skardze zarzutów, sformułowanych w granicach podstawy kasacyjnej.

Skarga kasacyjna jest zasadna.

Odnosząc się do zarzutów skargi kasacyjnej należy w pierwszej kolejności odnieść się do zarzutów

dotyczących naruszenia przepisów postępowania. Przede wszystkim zasadny jest zarzut dotyczący naruszenia art. 141 § 4 p.p.s.a., czyli zarzut dotyczący uzasadnienia wyroku Sądu I instancji. Naczelny Sąd Administracyjny nie tylko podziela ten zarzut, ale stwierdza, że uzasadnienie wyroku w praktyce uniemożliwiło skarżącemu kasacyjnie podjęcie polemiki z oceną stanu faktycznego i prawnego sprawy dokonaną przez Sąd I instancji.

W uzasadnieniu wyroku Sąd I instancji stwierdził, że nie podziela poglądu Ministra Administracji i Cyfryzacji, że (...) nie posiada interesu prawnego w przedmiotowej sprawie, tj. w sprawie wszczęcia postępowania o stwierdzenie nieważności decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia (...) lipca 2009 r., na podstawie której wpisał do Rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych (...). Jedyny argument jaki wskazał Sąd I instancji na uzasadnienie powyższego poglądu to odwołanie się do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 marca 2010 r. sygn. akt II OSK 498/09, wyroku który nie zapadł w przedmiotowej sprawie. Sąd I instancji w uzasadnieniu wyroku odwołał się do uzasadnienia wyroku NSA z dnia 3 marca 2010 r. sygn. akt II OSK 498/09 wskazując, że szczególnie istotnym postanowieniem ustawy z 20 lutego 1997 r. jest art. 24, który stanowi, że w przypadku zniesienia gminy żydowskiej jej majątek przechodzi na własność Związku Gmin. Dalej Sąd stwierdził, że ustanowienie nowej jednostki organizacyjnej wyznawców religii mojżeszowej określonej jako "gmina" z pominięciem regulacji prawnych zawartych w ustawie z dnia 20 lutego 1997 r., a także prawie wewnętrznym określającym organizację gmin żydowskich dotyczy interesu prawnego (...).

Z tak uzasadnionym poglądem Sądu I instancji nie można się zgodzić. Po pierwsze, należy zwrócić uwagę, że Sąd I instancji bezrefleksyjnie odwołuje się do wyroku NSA z dnia 3 marca 2010 r. sygn. akt II OSK 498/09 nie dostrzegając, że wyrok ten zapadł w sprawie, w której występowały inne okoliczności faktyczne niż w przedmiotowej sprawie. W sprawie sygn. akt II OSK 498/09 istotnym był fakt, że utworzenie (...) nastąpiło w miejsce rozwiązanej wcześniej gminy żydowskiej, a nadto (...) zgłaszała roszczenia do majątku zlikwidowanej gminy. To w kontekście tego stanu faktycznego NSA w wyroku z dnia 3 marca 2010 r. odwołał się między innymi do art. 24 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. Natomiast w rozpoznawanej sprawie stan faktyczny jest inny, (...) nie powstał w miejsce rozwiązanej wcześniej gminy należącej do (...), nie występuje zatem problem roszczeń do majątku zlikwidowanej gminy, a tym samym i normy zawartej w art. 24 ustawy.

Po drugie Sąd I instancji stwierdzając, że nie podziela poglądu organu w ogóle nie odniósł się do uzasadnienia prawnego zaskarżonej decyzji. W decyzji tej organ w sposób niezwykle wnikliwy, kompetentny i szeroki wyjaśnił podstawę prawną swojego rozstrzygnięcia oraz uzasadnienie prawne swojego stanowiska. Przedmiotem rozważań prawnych jest regulacja zawarta w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, a więc ustawa, na podstawie której wydana została zaskarżona decyzja, ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich, a także relacja jaka zachodzi pomiędzy zakresami przedmiotowymi i podmiotowymi tych

dwóch ustaw. Rozważania prawne organu dotyczą również wskazanych przepisów Konstytucji RP, a w szczególności art. 2, art. 25 ust. 3, 4, 5, art. 53 ust. 3, a także art. 18 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, art. 9 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Istotnym elementem rozważań prawnych jest Statut (...) oraz Statut (...), które mają charakter aktów prawa wewnętrznego. Sąd nie odniósł się do przedstawionego przez organ uzasadnienia prawnego i podnoszonych argumentów, nie odniósł się również do podnoszonych w skardze zarzutów dotyczących naruszenia zarówno przepisów ustawy z dnia 20 lutego 1997 r., jak i ustawy z 17 maja 1989 r., a także przepisów Konstytucji, nie przedstawił również własnego stanowiska prawnego i to w sytuacji, gdy uwzględnił skargę i uchylił zaskarżoną decyzję oraz decyzję ją poprzedzającą.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że w każdym uzasadnieniu wyroku szczególne znaczenie ma wskazanie podstawy prawnej rozstrzygnięcia oraz jej wyjaśnienie. Wymogu tego nie spełnia ani ogólne powołanie się na zastosowane w sprawie przepisy prawa, ani też ograniczenie się do stwierdzenia, że nie doszło do naruszenia prawa. Za takim stwierdzeniem musi podążać dokonana samodzielnie przez sąd analiza całej sprawy, łącznie z wyjaśnieniem podstawy prawnej i argumentami przemawiającymi za jej zastosowaniem. Ogólnikowe uzasadnienie nie spełniające powyższych wymogów stanowi więc uchybienie, które może mieć wpływ na wynik sprawy, w praktyce uniemożliwia stronie polemikę z oceną stanu faktycznego i prawnego sprawy.

Zasadne są również zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące naruszenia przepisów prawa materialnego. Wśród tych zarzutów wskazano na naruszenie art. 1, art. 2 ust. 1 w zw. z art. 7 ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że (...) tworząc jednostkę określną jako "gmina" wszedł w sferę zastrzeżoną przepisami tej ustawy, art. 53 oraz 25 ust. 3 Konstytucji RP, art. 9 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i podstawowych wolności, art. 18 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, oraz art. 18 ust. 1 w związku art. 30-32 i 34 ustawy z 17 maja 1989 r.

Odnosząc się do powyższych zarzutów należy w pierwszej kolejności wskazać na zarzuty dotyczące naruszenia zasad wynikających z Konstytucji. To odwołanie się do zasad konstytucyjnych uzasadnione jest zarówno tym, że Konstytucja jest podstawowym źródłem prawa w Państwie, jak również faktem, że ustawy z 20 lutego 1997 r. i z 17 maja 1989 r. zostały wprowadzone do obrotu prawnego przed wejściem w życie Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., podczas gdy nowa ustawa zasadnicza ustanowiła o wiele bardziej szczegółowy reżim prawny w sprawach z zakresu wolności sumienia i religii niż wcześniejsze przepisy konstytucyjne. Wśród kluczowych w tym zakresie przepisów są między innymi przepisy powoływane w skardze kasacyjnej. Zgodnie z art. 25 ust. 3 Konstytucji stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego. Zasada wynikająca z art. 25 ust. 3 Konstytucji jest wyrazem i realizacją fundamentalnej zasady wynikającej z art. 25 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którą związkom wyznaniowym Konstytucja gwarantuje

równouprawnienie bez względu na formę prawną regulacji ich stosunków z państwem. Powyższe zasady określające stosunki między państwem a różnymi związkami wyznaniowymi określone zostały w art. 25, a więc ujęto je w rozdziale określającym zasady ustrojowe państwa, stanowią tym samym podstawowe zasady ustrojowe państwa.

Poza tą generalnie określoną kwestią zasad ustrojowych pozostaje jeszcze problematyka dotycząca wolności jednostki w zakresie przekonań religijnych i światopoglądowych. Stąd potrzeba uregulowania tego zagadnienia, która dokonana została w art. 53 Konstytucji dotyczącym wolności sumienia i wyznania. Art. 53 Konstytucji ust. 1 stanowi, każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii, zaś ust. 2 określa, że wolność religii obejmuje wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie, swojej religii przez uprawianie kultu, modlitwę, uczestniczenie w obrzędach, praktykowanie i nauczanie. Wolność religii obejmuje także posiadanie świątyń i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy religijnej tam, gdzie się znajdują.

Wolność religii to wolność wyznawania lub przyjmowania religii według własnego uznania. Obejmuje ona także wolność uzewnętrznienia swych przekonań religijnych indywidualnie lub grupowo, publicznie lub prywatnie, a także uprawiania kultu i uczestniczenia w obrzędach. Z tym wiąże się prawo posiadania świątyń i innych miejsc kultu. Wolność religii została zatem określona w sposób bardzo szeroki, uwzględniający wszystkie aspekty jej przejawiania. Dotyczy ona jednostek, które wybrały określoną religię, wyznają ją i uczestniczą w praktykach.

Rację ma zatem skarżący kasacyjnie podnosząc, że Sąd I instancji dokonując oceny prawnej w rozpoznawanej sprawie pominął podstawowe zasady konstytucyjne, jak również art. 9 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i podstawowych wolności oraz art. 18 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Przechodząc do zarzutów skargi kasacyjnej dotyczących naruszenia art. 1, art. 2 ust. 1 w związku z art. 7 ustawy z 20 lutego 1997 r. Naczelny Sąd Administracyjny stwierdza, że są one zasadne. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, co było już podnoszone wcześniej odnośnie do zarzutu dotyczącego naruszenia art. 141 § 4 p.p.s.a., że Sąd I instancji praktycznie uchylił się od dokonania wykładni powyższych przepisów. Sąd I instancji stwierdził, że nie podziela poglądu Ministra, iż (...) nie jest gminą żydowską w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy i nie ma do niej zastosowania art. 7. Następnie po przytoczeniu treści art. 2.ust. 1 zgodnie z którym, gminy żydowskie zrzeszają pełnoletnie osoby wyznania mojżeszowego, posiadające obywatelstwo polskie, zamieszkałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, i art. 7 ust. 1 ustawy, Sąd stwierdził "Jak wskazał Minister w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji, zgodnie ze statutem członkiem (...) może zostać każda osoba pochodzenia żydowskiego, wyznania mojżeszowego, posiadająca obywatelstwo polskie, ukończony 18 rok życia, miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, ale również osoba niepełnoletnia za zgodą rodziców oraz małżonek członka tej gminy nie będący Żydem". Sąd nie tylko błędnie przytacza stanowisko Ministra, ale nadto Sąd pomija treść art. 8 Statutu (...), zgodnie z

którym członkowie nie muszą być pełnoletni, ani nie muszą mieć polskiego obywatelstwa, ani też nie muszą mieszkać w Polsce, co podnosi w uzasadnieniu decyzji Minister, a także wskazuje iż zgodnie z postanowieniami Statutu członkami mogą być np. małżonkowie członków, a także osoba, która przedstawi certyfikat konwersji. Kolejnym zagadnieniem pominiętym przez Sąd I instancji jest podnoszona przez skarżącego kasacyjnie okoliczność, że (...) jest związkiem wyznaniowym judaizmu progresywnego, który mimo, że zrzesza, podobnie jak (...), osoby wyznania mojżeszowego, to jednak w sposób zasadniczy różni się od wyznania mojżeszowego konserwatywnego reprezentowanego przez (...). Różnice te nie dotyczą tylko zasad członkostwa w (...), ale również takich zagadnień jak np. szersze określenie tożsamości żydowskiej - Żydem jest osoba pochodząca od ojca Żyda lub matki Żydówki, przekonanie o ludzkim, a nie boskim pochodzeniu przykazań rytualnych, dopuszczalność ewolucji żydowskiego prawa rabinicznego i praktyk rytualnych, dopuszczalność znacznych odstępstw od tradycji rabinicznej, pełna równość płci przejawiająca się w postrzeganiu małżeństwa jako związku równych sobie osób, czy w równouprawnieniu kobiet w dziedzinie czynności religijnych oraz w zakresie pełnienia funkcji rabinów.

Powyższe uwagi wskazują, że Sąd I instancji nie przeprowadził pełnej wykładni obowiązującego stanu prawnego, nie zapoznał się szczegółowo ze stanem faktycznym sprawy, przyjmując niejako a priori, że (...) jest gminą żydowską w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z 20 lutego 1997 r., do której ma zastosowanie art. 7.

W swej ocenie prawnej Sąd I instancji zupełnie pominął przepisy ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancji wolności sumienia i wyznania mimo, że przedmiotem skargi była decyzja wydana w postępowaniu nadzwyczajnym dotyczącym stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 30 lipca 2009 r., wydanej na podstawie art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Minister w decyzji będącej przedmiotem skargi do Sądu I instancji szczegółowo odnosi się między innymi do przepisów art. 1, art. 2, art. 18, art. 33, art. 34 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancji wolności sumienia i wyznania, dokonuje wykładni przepisów z punktu widzenia relacji jakie zachodzą pomiędzy zakresem przedmiotowym tej ustawy, a zakresem ustawy z dnia 20 lutego 1997 r., uwzględniając przy tym podstawowe zasady wynikające z art. 25 i art. 53 Konstytucji, a także z art. 9 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, a także art. 18 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r.

Stąd też zasadne są również zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące naruszenia art. 18 ust. 1 w związku art. 30-32 i 34 ustawy z 17 maja 1989 r., naruszenie to polega zarówno na pominięciu przez Sąd I instancji regulacji zawartej w tej ustawie, a nadto na braku w uzasadnieniu wyroku odniesienia się do tej regulacji.

Podnoszone w skardze kasacyjnej zarzuty dotyczące naruszenia zarówno prawa procesowego, jak i przepisów materialnoprawnych są zasadne. Podstawowy problem prawny jaki pojawił się tej sprawie to odpowiedź na pytanie, czy ustawa z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do gmin wyznaniowych żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej jest wyłącznym aktem prawnym, który reguluje stosunek między Państwem a gminami wyznaniowymi żydowskimi, czyli jaki jest zakres przedmiotowy tej ustawy. Jak

wskazywano już wcześniej przedmiotowa ustawa została uchwalona przed wejściem w życie Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., która ustanowiła o wiele bardziej szczegółowy reżim prawny w sprawach z zakresu wolności sumienia i religii niż wcześniejsze przepisy konstytucyjne. W odniesieniu do niektórych zagadnień przepisy ustawy z 20 lutego 1997 r. określają standard ochrony wolności sumienia i wyznania niższy niż Konstytucja. Ze względu na obowiązującą w Polsce hierarchię źródeł prawa, na czele której stoi Konstytucja, osoby korzystające z ochrony mają prawo w procesie urzeczywistnienia tych norm dochodzić realizacji standardu określonego w Konstytucji. Istotne gwarancje w zakresie wolności sumienia i religii stanowią ponadto przepisy wiążącego Polskę prawa międzynarodowego, na czele z Europejską Konwencją Praw Człowieka, a także Deklaracją Praw Człowieka. Jednak jako kluczową ustawę zwykłą, która obok ustawy z 20 lutego 1997 r. powinna być rozważana w przedmiotowej sprawie jest ustawa z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. Ustawa ta w art. 1. ust. 1 stanowi, że Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu obywatelowi wolność sumienia i wyznania. Zaś zgodnie z ust. 2 Wolność sumienia i wyznania obejmuje swobodę wyboru religii lub przekonań oraz wyrażania ich indywidualnie i zbiorowo, prywatnie i publicznie. Korzystając z wolności sumienia i wyznania obywatele mogą w szczególności: tworzyć wspólnoty religijne, zwane dalej "kościołami i innymi związkami wyznaniowymi", zakładane w celu wyznawania i szerzenia wiary religijnej, posiadające własny ustrój, doktrynę o obrzędy kultowe (art. 2 pkt 1 ustawy). Powołana ustawa w art. 7 ust. 1 stanowi, że cudzoziemcy przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej korzystają z wolności sumienia i wyznania na równi z obywatelami polskimi. Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy przepisy rozdziału 2 i działu III regulują stosunek państwa tylko do tych kościołów i innych związków wyznaniowych, których sytuacja prawna i majątkowa nie jest uregulowana odrębnymi ustawami. Ustawa ta w dziale III określiła zasady rejestrowania kościołów i innych związków. Jedną z takich odrębnych ustaw jest właśnie ustawa z 17 maja 1997 r.

Zgodnie z art. 53 Konstytucji, każdy związek wyznaniowy określa kryteria nabywania w nim członkostwa lub alternatywnych form przynależności. Ustawy wyznaniowe (o których mowa w art. 18 ustawy z 17 maja 1989 r.) uchwalone począwszy od 1989 r. nie określają zasad nabywania członkostwa w związku, wyjątkiem mającym charakter bezprecedensowy jest ustawa z 20 lutego 1997 r., która określiła zasady nabywania członkostwa w gminach żydowskich. Art. 2 ust. 1 ustawy zawiera daleko idące obostrzenie wymogów przynależności osób fizycznych do gmin żydowskich, są one następujące: przynależność do kręgu osób wyznania mojżeszowego, pełnoletniość, posiadanie obywatelstwa polskiego, zamieszkanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. O ile pierwsza z wymienionych przesłanek jest określana przez organy związku wyznaniowego, to pozostałe należy odczytywać zgodnie ze znaczeniem nadanym im w przepisach ustawy. Natomiast ust. 2 art. 2 stanowi, że gminy żydowskie tworzą Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej, zwany dalej "Związkiem Gmin". Zasady dotyczące nabywania członkostwa w gminach żydowskich określone w art. 2 ust. 1 ustawy, wskazują na zakres przedmiotowy ustawy określony w art. 1 zgodnie z którym ustawa określa stosunki między Państwem a gminami wyznaniowymi żydowskimi w Rzeczypospolitej Polskiej, zwanymi dalej "gminami

żydowskimi" oraz ich sytuację prawną i majątkową,. Jak wynika z powyższych przepisów ustawa dotyczy gmin wyznaniowych żydowskich i Związku Gmin, zdefiniowanych w tej ustawie. Ustawa z 20 lutego 1997 r. nie wprowadziła przymusu przynależności Żydów ani osób wyznania mojżeszowego do związku wyznaniowego podlegającego tej ustawie. Przynależność do tego związku jest w pełni dobrowolna. Rozwiązanie przeciwne sprzeczne byłoby z określonymi w Konstytucji normami wolności sumienia wyznania i religii. Przynależność jest dobrowolna, ale konieczność spełnienia rygorystycznych przesłanek ustawowych określonych w art. 2 ust. 1, w tym posiadania obywatelstwa polskiego, spowodowało wniesienie przez Sąd Okręgowy w Krakowie pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie czy przepis ten jest zgodny z art. 32i art. 53 ust. 1i 2 Konstytucji RP (sygn. P 48/13). Można jeszcze zaznaczyć, że rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 14 października 1927 r. o uporządkowaniu stanu prawnego w organizacji gmin wyznaniowych żydowskich na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z wyjątkiem województwa śląskiego (Dz. U. z 1928 r. Nr 52, poz. 500) wprowadzało przymus przynależności i wyraźnie przesądzało, że tworzony jest jeden Związek Religijny. Mając ponadto na uwadze, że judaizm w skali globalnej nie jest zorganizowany w jedną ogólnoswiatową wspólnotę religijną, a nadto nierzadko w jednym państwie urzeczywistniany jest w kilku związkach wyznaniowych dodatkowo uzasadnia to pogląd, że ustawa z 20 lutego 1997 r. nie dotyczy pozostałych żydowskich związków wyznaniowych, a ich byt prawny może być regulowany na podstawie ustawy z 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. (tak też A. Czohara, komentarz do art. 1 ustawy z 17 maja 1997 r.).

Przeciwko tezie, że związek wyznaniowy podlegający ustawie z 20 lutego 1997 r. jest jedynym związkiem wyznania mojżeszowego dopuszczonym przez prawo polskie, przemawia także sposób realizowania obowiązującej nadal ustawy z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej. Mimo, że ustawa ta zawiera postanowienie - nie występującej w żadnej innej ustawie wyznaniowej - określające przymusową przynależność wyznawców islamu do Muzułmańskiego Związku Religijnego, to w III Rzeczypospolitej jest ono interpretowane zgodnie z zasadą wolności sumienia i wyznania w tym z jego substratem, którym jest wolność tworzenia związków wyznaniowych. Wolności tej nie może bowiem wyłączyć żadna partykularna ustawa wyznaniowa, także tak rygorystyczna jak ustawa z 1936 r. Stąd od 1989 r. zarejestrowano w Polsce inne związki wyznaniowe identyfikujące się z islamem (zob. A. Czohara komentarz do art. 2 ustawy z 17 maja 1997 r.).

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd I instancji zobowiązany będzie do ponownego rozpoznania skargi, rozważenia i odniesienia się zarówno co do zarzutów podniesionych w skardze, jak stanowiska prawnego wyrażonego przez organ w zaskarżonej decyzji, a także odniesienia się do ustaleń dotyczących stanu faktycznego sprawy.

Mając powyższe na uwadze, uznając zarzuty skargi kasacyjnej za zasadne, Naczelny Sąd Administracyjny na podstawie art. 185 § 1 p.p.s.a. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi I instancji do

ponownego rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 203 pkt 2 p.p.s.a.